КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра гуманітарної освіти

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації учителів української мови і літератури

«ЯК ПРАЦЮВАТИ ЕФЕКТИВНО НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В 5–9 КЛАСАХ НУШ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні кафедри гуманітарної освіти
(протокол № 9 від 18.09.2026 р.)

Завідувачка кафедри Анна-Марія БОГОСВЯТСЬКА

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 6-3 від 01.10.2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробники: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (Богосвятська А.-М.І., канд. філол. наук, зав. кафедри гуманітарної освіти, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»; Дільна О.А., канд. філол. наук, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»; Должикова Т.І., канд. філол. наук, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»; Пастушенко Н.М., канд. пед. наук, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»).

Напрям підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (укладачі: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, Державна установа «Український інститут розвитку освіти», Інститут педагогіки НАПН України, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, учасники робочої групи, склад якої затверджено наказом ІМЗО від 18.02.2022 № 15), зокрема на основі модуля 2 «Організація освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Тема 2.1. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі».

Термін дії програми: з 10.01.2027 до 10.01.2032 року.

Рецензенти:

Ковальова Людмила, старший викладач кафедри гуманітарної освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

Мороз Мирослава, учитель-методист, учитель української мови і літератури ЗЗСО І-ІІІ ступенів «Рава-Руський ліцей» Рава-Руської міської ради Львівської області.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність розроблення навчальної програми для вчителів української мови та літератури полягає в необхідності підготовки вчителів до роботи за новим Державним стандартом базової середньої освіти в контексті вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та на виконання заходів державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».

Цільова група: учителі української мови та літератури закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в 5–9 класах.

Обсяг: 15 годин (0,5 кредитів ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: професійний розвиток учителів української мови та літератури відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей учителів української мови і літератури, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р., та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити усвідомлення та поглиблення знань учителів української мови і літератури щодо основних ідей та принципів Концепції «Нова українська школа» та державної політики у сфері загальної середньої освіти;
- сформувати цілісне розуміння сутності компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання, їх взаємозв'язку та ролі у формуванні ключових і предметної компетентностей учителя української мови і літератури;
- удосконалити професійні вміння проєктувати освітній процес з урахуванням освітніх потреб, можливостей, інтересів та індивідуальних освітніх траєкторій учнів;

- розвинути здатність реалізовувати принцип практичної зорієнтованості навчання на уроках української мови і літератури через використання життєвих ситуацій, навчальних кейсів, проєктної та дослідницької діяльності;
- поглибити розуміння ролі тексту як ключового дидактичного ресурсу у формуванні й розвитку читацької грамотності та наскрізного вміння «читати з розумінням» у контексті Державного стандарту базової середньої освіти;
- підвищити професійну компетентність учителів у створенні та використанні компетентнісно орієнтованих завдань як інструменту реалізації ключових компетентностей у мовно-літературній освітній галузі.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А1. **Мовно-комунікативної**, через здатність забезпечувати здобуття освіти державною та іноземними мовами; здатність забезпечувати (за потреби) здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти; здатність забезпечувати навчання учнів іноземної мови в професійному колі (для вчителів і викладачів іноземної мови, а також учителів, які здійснюють освітній процес (викладають навчальні предмети) іноземними мовами, здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння й навички учнів.

А2. **Предметно-методичної**, через здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентостей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів або/і студентів (відповідно до рівня освіти, який здобувається) критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання в учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.

Д.1. **Інноваційної**, через здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації в професійній діяльності; застосовувати інноваційні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

Очікувані результати підвищення кваліфікації

За результатами навчання слухач/слухачка:

- ідентифікує та аргументує відмінності між компетентнісним, діяльнісним та особистісно орієнтованим підходами до навчання в контексті НУШ;
- конструює навчальні кейси та проєктні завдання, що моделюють реальні життєві ситуації і сприяють практичній зорієнтованості уроків української мови і літератури;
- створює компетентнісно орієнтовані завдання з визначенням мотиваційного складника, інформаційної основи, проблемного завдання та критеріїв оцінювання.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, під час індивідуального та фронтального опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях здійснюється експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних запитань до теми. **Оцінювання вербальне.**

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50%** авдиторних занять та **виконання** індивідуальної творчої роботи.

Особливості реалізації програми: дистанційна форма навчання, курс передбачає виконання індивідуальної роботи.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин, за умови не менше 50% від загальної кількості.

Вартість: безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 3-х модулів та 6-ти взаємопов'язаних тем.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують індивідуальну роботу зі створення компетентнісного завдання з української мови чи української літератури для учнів 5–9 класів. Оцінювання індивідуальної роботи здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано».

Учасники, які відвідали не менше 50% занять та успішно виконали індивідуальну роботу, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 15 год, з них: 4 год – лекційні заняття, 8 год – практична робота, 3 год – самостійна робота.

Назва теми	**Кількість годин**				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
Інтеграційно-мотиваційне заняття					
Тема 0.1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників.	-	1	-	-	1
Усього годин за заняттям	**-**	**1**	**-**	**-**	**1**
Модуль 1. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі					
Тема 1.1. Основні характеристики компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів до навчання.	2	-	-	-	2
Тема 1.2. Практична зорієнтованість навчання.	-	1	-	-	1

Усього годин за модулем	**2**	**1**	**-**	**-**	**3**
Модуль 2. Робота з текстом на уроках української мови і літератури як складник ключової компетентності «Вільне володіння державною мовою»					
Тема 2.1. Читацька грамотність у контексті Державного стандарту базової середньої освіти.	1	-	-	-	1
Тема 2.2. Види навчальної діяльності, спрямовані на досягнення результатів навчання в роботі з текстом.	-	3	-	-	3
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**-**	**-**	**4**
Модуль 3. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання					
Тема 3.1. Реалізація ключових компетентностей у мовно-літературній освітній галузі.	1	-	-	-	1
Тема 3.2. Структура та методичні орієнтири для конструювання компетентнісно орієнтованих завдань.	-	3	3	-	6
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**3**	**-**	**7**
Разом годин за навчальною програмою	**4**	**8**	**3**	**-**	**15**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

(лекція, 2 години; практичне, 1 година)

Тема 1.1. Основні характеристики компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів до навчання.

Ключові характеристики компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, взаємозв'язок і роль їх у формуванні ключових та предметних компетентностей здобувачів освіти.

Зміна ролі вчителя та учня в освітньому процесі, орієнтація на потреби, можливості й освітні траєкторії кожного(-ої) учня/учениці.

Тема 1.2. Практична зорієнтованість навчання.

Принцип практичної зорієнтованості навчання як умови формування життєвих і предметних компетентностей учнів/учениць.

Застосування набутих знань у реальних та наближених до життя ситуаціях, використання на уроках практичних завдань, навчальних кейсів, проєктної та дослідницької діяльності.

МОДУЛЬ 2. РОБОТА З ТЕКСТОМ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ ЯК СКЛАДНИК КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ «ВІЛЬНЕ ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ»

(лекція, 1 година; практичне, 3 години)

Тема 2.1. Читацька грамотність у контексті Державного стандарту базової середньої освіти.

Роль тексту як основного ресурсу для формування й розвитку наскрізного вміння «читати з розумінням».

Техніки критичного читання.

Тема 2.2. Види навчальної діяльності, спрямовані на досягнення результатів навчання в роботі з текстом.

Аналіз зразків завдань: що працює і чого бракує в сучасних підручниках.

Конструювання текстів різних типів і форматів для роботи на уроках української мови.

Розроблення до сконструйованих текстів завдань закритої та відкритої форм.

МОДУЛЬ 3. КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ

(лекція, 1 години; практичне, 3 години)

Тема 3.1. Реалізація ключових компетентностей у мовно-літературній освітній галузі.

Аналіз документа «Концептуальні засади мовно-літературної освітньої галузі».

Критерії ефективних завдань, які готують учнів до сучасного світу і майбутнього.

Тема 3.2. Структура та методичні орієнтири для конструювання компетентнісно орієнтованих завдань.

Складники компетентнісно орієнтованих завдань: мотивація (стимул), інформація, проблемне завдання, критерії оцінювання.

Аналіз зразків компетентнісних завдань під час вивчення мовних та літературних тем у 7–9 класах НУШ.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми. **Оцінювання вербальне.**

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують **індивідуальну роботу** зі створення компетентнісного завдання з української мови чи української літератури для учнів 7–9 класів.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи:

Критерій оцінювання	**Так**	**Частково**	**Ні**
	Кількість балів		
Завдання є оригінальним авторським продуктом, відповідає принципам академічної доброчесності.	* Завдання, яке містить плагіат, вважається таким, набирає 0 балів.		
Завдання укладено відповідно до змісту вказаної модельної програми.	1	0,5	0

Завдання є компетентнісним, тобто передбачає не лише засвоєння знань, а й формування практичних умінь учнівства 7–9 класів.	2	1	0
Завдання складено з урахуванням вікових особливостей та зацікавлень учнів 7–9 класів.	1	0,5	0
Завдання не містить фактичних та змістових помилок, оформлене грамотно.	1	0,5	0
Компетентнісно орієнтоване завдання містить такі **складники:** мотивацію (стимул), інформацію, сформульоване запитання / проблему, критерії оцінювання відповіді.	3	2	0
У методичному коментарі до завдання правильно зазначено ті результати навчання, на формування яких воно спрямоване.	2	1	0

Завдання вважається зарахованим, якщо за всіма критеріями учасник набирає 7 балів.

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50%** авдиторних занять та **виконання** індивідуальної творчої роботи.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Основні ідеї та цінності Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» в контексті мовно-літературної освітньої галузі.

2. Компетентнісний підхід у навчанні української мови і літератури: сутність, цілі, очікувані результати.

3. Діяльнісний підхід як основа організації навчальної діяльності учнів 7–9 класів на уроках української мови і літератури.

4. Особистісно орієнтований підхід у навчанні: урахування освітніх потреб, можливостей та індивідуальних освітніх траєкторій учнів.

5. Зміна ролі вчителя й учня в освітньому процесі Нової української школи.

6. Читацька грамотність як наскрізне вміння в Державному стандарті базової середньої освіти.

7. Текст як ключовий дидактичний ресурс у формуванні компетентності «Вільне володіння державною мовою».

8. Види навчальної діяльності, спрямовані на досягнення результатів навчання в роботі з текстом.

9. Реалізація ключових компетентностей у мовно-літературній освітній галузі відповідно до документа «Концептуальні засади мовно-літературної освітньої галузі».

10. Можливості адаптації компетентнісно орієнтованих завдань до різних рівнів навчальних досягнень учнів.

11. Професійна рефлексія вчителя української мови і літератури як умова підвищення ефективності освітнього процесу в НУШ.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

2. Закон України «Про освіту». Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

3. Державний стандарт базової середньої освіти. Режим доступу : https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinskashkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti

4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text

5. Концептуальні засади мовно-літературної освітньої галузі. Режим доступу : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/novyny-posylannia/konceptualni-zasadi-movno-literaturnoyi-osvitnoyi-galuzi-ukrayinska-mova-ukrayinska-ta-zarubizna-literaturai.pdf

Основна література

1. PISA-2022: Національний звіт. Режим доступу : https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/PISA-2022_Naczionalnyj-zvit_povnyj.pdf

2. Збірник завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності учнів. Частина 1. Режим доступу : https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/PISA-zbirnyk-vprav-z-chytatskoi-hramotnosti-2022.pdf

3. Збірник завдань у форматі PISA для розвитку читацької грамотності учнів. Частина 3. Режим доступу : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737140/1/2023-Zbirnyk-zavdan-chytatska-hramotnist_CHastyna-3-2.pdf

4. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. О. Пометун. Київ, 2020. 104 с.

Додаткова література

1. Інтерв'ю із засновником дослідження PISA Андресом Шляйхером. Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=LzekB77xsj8

2. Терещенко Василь. Цифровізація, програми чи дистанційка? Через що «просідає» читацька грамотність і як цьому зарадити. Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=HdCmKk2Z7xA

3. Читацька грамотність українських школярів і школярок: чому вона «просідає» і як цьому зарадити. Режим доступу :

https://nus.org.ua/2024/10/10/chytatska-gramotnist-ukrayinskyh-shkolyariv-i-shkolyarok-chomu-prosidaye-i-yak-tsomu-zaradyty/?fbclid=IwY2xjawF7jpNleHRuA2FlbQIxMAABHXn5q8PLKmLwpAGrbN-ra2PM3QAqGB-nN1d69p4TLlYV6rWcG2JtqNb52w_aem_Mp0ef4jqKjS1dL0dNV2aVg

4. Шаламов Р. Приборкати компетентнісно орієнтовані завдання: приклади та аналіз. Медіа «Освіторія». Режим доступу : https://osvitoria.media/experience/pryborkaty-kompetentnisno-oriyentovani-zavdannya-pryklady-ta-analiz/

5. Яценко Т. О., Слижук О. А. Формування читацької грамотності учнів 5 6 класів на уроках української літератури: методичний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2023. 147 с.